אוהב ישראל — חנוכה

להבין ענין נס חנוכה מהו. ולמה קבעו חז"ל הנס דוקא על הנס הנעשה בהשמן. ולא על ניצוח המלחמה אשר הוא באמת פלא גדול וגבורה נפלאה מפורסמת. ונס יותר גדול מנס הנעשה בשמן לכאורה. גם להבין מאחז"ל שאמרו אז רשעי האומה לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. למה דוקא על קרן השור. ועוד יתבאר בזה כמה דברים נפלאים ונסתרים. וי"ל אחר אשר חנן ה' אל דעה ברחמיו וחלק לנו מבינתו. והוא דהנה בצלאל עשה המשכן והארון וכל כלי הקודש בשלימות התוארים כמו שהראה לו הש"י למרע"ה בהר. אך עכ"ז לא נגמרה עדיין המלאכה בתכלית כוונת תוכן הדברים ועניניים ההמה כי לא היה להם עדיין חיות כמצטרך אליהם לרצון הבורא ית"ש. עד אשר משח אותם מרע"ה בשמן המשחה. ואז בא להם חיות ממש. והיו אז הכלים כמו חיים. וכמו שמצינו בהכרובים כמאחז"ל. והיינו ע"י שמן המשחה המשיך ע"כ הכלים חיות עליון. ושפע קדושה ומשח רבות עילאה קדישא ממוח החכמה כי החכמה תחי'. וזה היה סוד שמן המשחה. ועי"ז השמן היו ממש כמו חיים. כי שמן משחת קודש עליהם. והנה כתיב כשמן הטוב יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו. ושמן הוא החכמה. היינו שפע וחיות החכמה. אשר משם נמשך השפע וחיות הקודש לכל המדות הק' ולכל העולמות. וזאת ידוע שהכל הוא ע"י ישראל עם ה' בני אל חי. אשר כל עסקיהם וכל עבודתם עבודת הקודש ומגמתם הוא תמיד להמשיך שפע חיות החכמה ולהגביר כח הימין בעולם. והשמאל תכלל בהימין. ומשם ירד שפע וחיות הקודש לכל העולמות ולכל המדות. ומלכות הרשעה רצו להגביר כח השמאלי בעולם לאשר משם הוא שורש אחיזתם ויניקתם. ובזה רצו לטמאות כל השמנים ח"ו. היינו כל ההשפעות הקדושות הנק' בשם שמן וכנ"ל. וג"כ ידוע שארי"ה מימין ושו"ר משמאל. ומשם הוא מקור תוקפו של כח השמאלי וזהו שאמרו לישראל כתבו לכם על קרן השור היינו על תוקף וחוזק קרן השור. שהוא כח השמאלי. ור"ל שישראל יסכימו על כח השמאלי בהנהגתו העולם כי אין לכם חלק באלהי ישראל ח"ו. זה היה רצון הרשעים הקליפות. והנה שירידת השפע עליונה הק' הוא באין הפסק מי"ג נהרות המושכין שמן אפרסמון. עד בחי' ציון וירושלים. בסוד יסו"ד ומלכו"ת. אז ניזונים כל העולמות ברכות שפע עילאה וכל חדו וכל טיבו וכל נהורין עילאין קדישין. אכן מלכות הרשעה עשו י"ג פרצות בהיכל כמאחז"ל שפרצו י"ג פרצו' בחומת העזרה ובזה טמאו השמני' כולם וכל ההשפעות הק' וכשראה והבין זה מתתיהו הכהן נתקנא מאוד קנאת ה' צבאות. ותיקן כביכול ההו"ד לבוש מלכות. ע"י שתיקן הי"ג מדות והנהרות המושכין שמן אפרסמון עד מדה השמינית שהוא נוצר חסד סוד מזלא עילאה קדישא שמשם נמשך כל השפעות קדושות וברכות וכל טיבו וחדו לכל העולמות. ולכך עושים ח' ימי חנוכה. לרמז תיקון הגדול שנתקן ע"י כהני חשמונאי הק' עד מדה השמינית וכנ"ל. ולהבין ע"י מה בא התיקון הגדול הזה. י"ל דהנה אחז"ל דיהודא מכבי בנו של מתתיהו הכהן לבש קנאת ה' צבאות בסוד מכב"י הוא נוטריקון מי כמכה באלים ה' וקפץ לתוך המחנה הרב של האומה זאת שהיו לאלפים ולרבבות במס"נ. וצווח ואמר חרב לה' ונצחם והרגם. והיינו ע"י מס"נ לה' באמת ובדביקות גדול על כבוד התורה וקדושת שמו ית'. ולגודל מס"נ לה' באמת אז כאפס ואין נחשבו בעיניהם. ועי"ז באו למדריגת ובחי' אי"ן. וזה היה בסוד מ"נ היינו שמסרו נפשם לה' באמת. וזכו לבוא למדרגה ובחי' עלמא עילאה קדישא הנק' אי"ן. סוד כתרא עילאה קדישא. וכיון שבאו לבחי' אי"ן. שם דבר והיפוכו שוים. ויוכל להתחלף ולהתהפך כל דבר מאשר היה מקודם. ואז ממילא נהפך הדבר עליהם לטוב. והתחילו להמשיך ולתקן כביכול הי"ג נהרות המושכין שמן אפרסמון. ומדה ראשונה הוא אל שהוא לשון כח וחוזק כמו ואת אילי הארץ לקח. היינו שמזה השם ומבחי' זו נמשכים כל הכוחות. ובזה היה להם כח לנצח את אויבי הש"י וכן תקנו עד מדה השמינית כנ"ל. ובזה תיקן ג"כ ההוד לבוש מלכות אשר הי' פגום כביכול ע"י שרו של עשו בסוד ויגע בכף ירכו. והם תקנו מדה זו בעת הזאת ע"י ניצוח המלחמה שעשו כנ"ל. כי כל ניצוחי מלחמה הם ע"י מדת ההו"ד שהוא בסוד הגבורה. וזהו חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. והנה יש להבין וליתן טעם הלא המה היו כהנים אנשי חסד כנודע ואיך באו לבחי' זו סוד הגבורה. אך הנה נודע מזוה"ק בכמה מקומות דאהרן הכהן הוא בבחי' הו"ד וכמו שהוא נחשב בין הז' הצדיקים והם אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד. הרי הוא נחשב לחמישי שהוא בחי' הו"ד. ועוד אמרו בזוה"ק דבחי' אהרן הכהן הוא בחסד. ובהעיר לב י"ל. דהנה כל הספירות ומדות עליונות קדושות הם מקבלין דין מן דין בסוד ישר. ולפעמים בסוד אלכסון. וכשעלה הרצון לפני בורא כל העולמים בהוב"ש להשפיע חסדים טובים לישראל עם קרובו ולהושיעם מאויביהם ולנקום נקמותיהם. וע"י נצחון המלחמה יבוא רב טוב וחסד לכל ישראל. אזי משפיע החסד עליון אל כלי הגבורה בסוד אלכסון כביכול ומקודם נכלל שמאלא בימינא ומשם באלכלי הגבורה לבחי' הו"ד. ומזה בא החסד והישועה לישראל. ומתגברין לנצח ולהנק' מאויביה'. וזהו דאהרן הכהן הי' בחי' חסד. וגם בחי' הו"ד. היינו לפי העת אשר יצטרך החסד להתלבש בכלי הגבורה וכנ"ל. ועל בחי' זו היה ג"כ הנס בימי מתתיהו ובניו הכהנים בבחי' גבורה שבחסד. כי היו כהנים ועשו גבורה גדולה ומפורסמת ע"י כלי הגבורה בחי' הוד. לבוש מלכות ואז נכלל שמאל בהימין כראוי ונכון לעבודת ישראל בני אל חי לאכללא שמאלא בימינא. ובזה הגבירו כח הימין בעולם. וטיהרו כל ההשפעות הקדושות וכל השמנים משח רבות עילאה קדישא לכל העולמות. ולכן עיקר הנס יקבע ע"ש השמן שהוא ריבוי השפע שהמשיכו כהני חשמונאי ברוב טהרת' וקדושתם כמבואר. ונס נצוח המלחמ' הי' בא ממילא. ולכך תקנו חז"ל אז י"ג השתחוואות בעזרה נגד י"ג פרצות שעשו אנשי האומה הזאת בחומת העזרה כנ"ל. כי השתחויה מורה על המשכת השפע מעילא לתתא. והמשכיל יבין כל זה:

(שבת כא:) ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין נר לכאו"א. והמהדרין מן המהדרין בש"א ליל ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך. ובה"א ליל ראשון מדליק א'. מכאן ואילך מוסיף והולך. ופליגי בה תרי אמוראי. ר' יוסי בר אבין. ור' יוסי בר זבידא. חד אמר טעמא דב"ש נגד ימים הנכנסים. וטעמא דב"ה נגד ימים היוצאים. וח"א טעמא דב"ש נגד פרי החג. וטעמא דב"ה מעלין בקודש ולא מורידין. עכ"ל הגמרא. ראשונה יש להבין. אליבא דמ"ד נגד ימים הנכנסין והיוצאין עכ"ז באיזה סברא פליגי ב"ש וב"ה.

וי"ל ע"פ פשוטו דידוע קושיית הפוסקים למה אנו עושים ח' ימי' חנוכה הלא הנס בשמן לא היה רק ז' ימים כי על לילה אחת היה שמן בהפך כשיעור להדליק. ועי"ש שתירצו כל אחד לפי דרכו הב"י והט"ז ז"ל ושאר הפוסקי' ז"ל. והנה לכל התירוצים היה הנס של ז' ימים כלול בהשמן אשר היה בפך

ללילה הראשונה. ונמצא דביו' הראשון היה עיקר גודל ותוקף הנס על כל ח' ימי חנוכה. וביום הב' לא היה הנס גדול כ"כ כי לא היה כ"א על ז' ימים וכן ביום הג' לא היה הנס כ"א על ו' ימים וכן כולם ולכן ס"ל לב"ש דביו' א' מדליק שמנה. נגד ימים הנכנסין כיון שאז היה כלול בהשמן גודלו ותוקפו של הנס על כל ח' ימי חנוכה. ומכאן ואילך פוחת והולך כמו שהנס היה אז פוחת והולך ונתמעט מידי יום ביומו כנ"ל. וב"ה ס"ל כיון דאנן פירסומי ניסא בעינן להראות לכל באי העולם גודל תוקפו של הנס כדי להודות ולהלל להשי"ת ע"כ הטוב אשר גמלנו ברחמיו ומאחר שבכל יום ויום נתוודע ונגלה לנו ולעין כל הנס יותר ויותר הגם שהכל היה כלול ביום הראשון עכ"ז היה כמוס ונעלם ולא היה נודע וניכר עדיין עד שראו בכל יום ויום גודל הנס יותר ויותר. ומפני שהעיקר הוא לפרסם הנס לכל לזה ס"ל לב"ה דמוסיף והולך בכל יום נגד ימים היוצאין כדי לפרסם בכל יום כמה ימים היה הנס. ובליל שמיני מדליק שמנה. להגלות לעין כל שהנס הגדול היה על ח' ימים כמו שנתוודע לנו אז בכל יום ויום הנס הגדול יותר ויותר וק"ל:

אמנם כן יש להבין דברי מ"ד השני האומר טעמא דב"ש נגד פרי החג. וטעמא דב"ה משום מעלין בקודש ולא מורידין. ולכאורה אינו מובן מהו ענין חנוכה אצל פרי החג. ועוד לטעמא דב"ה דמעלין בקודש. א"כ למה בפרי החג פוחתין והולכין:

ובהעיר לב י"ל דהנה בז' ימי החג היו ישראל מקריבים בבהמ"ק ע' פרים נגד שבעים אומות ושריהם כדי להמשיך שפע גם אליהם כי הבורא כל העולמים ב"ה וב"ש ברא הכל לכבודו ולצורך קיום העולם ועכ"ז היה פוחת והולך בכל יום פרי החג להכניע כח הקליפות החיצונים ולהמעיטן והנה מיום ז' של סוכות עד יום אחרון של חנוכה הוא שבעים יום. דוק ותשכח. כאשר נחשוב החדשים כסדרן. אחד מלא. וא' חסר וביום א' דחנוכה הוא כ"ה כסליו הוא ס"ג יום. כי אז מתחיל להעיר שם הק' ס"ג שהוא הנשמה לכל העולמות וזהו חנוכ"ה חנ"ה כ"ו כדאי' בכה"ק האריז"ל. ואצל הע' אומות נתהפך להיות כולו סג יחדיו נאלחו. ולכך סברי ב"ש דפוחת והולך גם נרות דחנוכה כמו בפרי החג דכוונה א' לשניהם כי גם אלו השבעים יום הם נגד ע' שרי האומות וב"ה סברי מעלין בקודש ולא מורידין דר"ל שאין כוונתינו בחנוכה כלל להוריד ולהשפיל שרי האומות רק להעלות בקודש היינו אנו רוצין אז להמשיך שפע משח רבות עילאה קדישא לכל העולמות מן י"ג תיקוני דיקנא עילאה קדישא. ושיתוסף שפע החכמה עילאה בכל העולמות ולאדלקא בוצינין קדישין ונהורין עילאין כמבואר עיל. ולכך מוסיף והולך בכל לילה דמעלין בקודש והבן זה. ודברינו אלה אינם סותרים דברי קדשו של האריז"ל בסוד נר חנוכה מצותה למטה מיו"ד טפחים כמבואר לכל מבין:

למה לא נשנית נ"ח במשנה ראוי להעיר לב על זה למה לא נשנית מצות נ"ח בשום משנה סדר הדינים ומצותיו ופרטיו כמו שאר ההלכות כ"א בברייתות ובדברי האמוראים והלא ב"ש וב"ה היו זמן רב קודם סדר המשנה. ולא הזכיר שום דבר מדיני מצות נ"ח בשום משנה רק בדרך העברה בעלמא בב"ק בפ"ב ר"י אמר בנ"ח פטור. וא"ת מפני שהיא מצוה דרבנן לכך לא נשנית במשנה. והלא נשנו במשניות כמה מצות שהם מדרבנן. כמו תפלה ומגילה ועירובין וכדומה. אך בהעיר לב ושום שכל י"ל דהנה ידוע מסה"ק אשר פורים וחנוכה הם בסוד ירכין דקשוט. היינו פורים הוא בנצ"ח. וחנוכה בהו"ד. ונצח והוד הם בבחי' לבר מגופא כנודע והנה תנ"ך ומשנה הם בבחי' גופי התורה ולזה לא נשנו הלכות חנוכה במשנה לאשר הוא בבחי' לבר מגופא. ולכן נשנו דיניה והלכותיה בברייתות והבן זה. אך לפ"ז למה נשנו דיני והלכות פורים במשנה והלא גם פורים הוא בבחי' לבר מגופא. י"ל דבאמת כל דיני הלכות פורים שמחה ומשתה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים ג"כ לא נשנו במשנה כ"א בברייתות ובדברי האמוראים. זולת הלכות קריאה דמגילה ודינה נשנו במשנה. והטעם לדבר נשכיל ונאמר ע"פ דאי' בכהאריז"ל כי בפורים ע"י קריאת המגילה נתגלה אז הארת יסוד אבא שהוא בסוד מרדכ"י עיי"ש דברי קדשו. וידוע דאורייתא מחכמה נפקת תורה שבכתב ושבע"פ ומאחר שע"י קריאת המגילה נתגלה הארת יסוד אב"א שהוא סוד החכמה הנק' אב"א כנודע. אשר שם הוא מקור ושורש כל התורה כולה. לזה גם דיני מגילה והלכותיה נשנו במשנה והם גופי תורה כמו המשנה אבל שאר דיני הלכות פורים. וגם דיני הלכות חנוכה לא נשנו במשנה לאשר הם בבחי' לבר מגופא. והמשכיל יבין כל זה:

ענין כוונת ג' יחודים בתיבת נ"ר. המבואר בכ"ק האר"י ז"ל שהם הוי"ה אהי"ה. הוי"ה אלהי"ם. הוי"ה אדנ"י העולים יחדיו מספר נ"ר. י"ל דכאשר האדם מזכך ומטהר את מחשבתו לקשר אותה בלתי לה' לבדו. ומקבל ע"ע לעבוד את הש"י באמת ובאהבה ובתשוקה רבה כל ימי חייו זהו בחי' אהי"ה. היינו לעתיד ומקשר עצמו בהוי"ה אמיתית זהו בחי' יחוד הוי"ה אהי"ה. וכשהאדם מזכך ומטהר א"ע שכל פעולותיו ועשיותיו לא יהיו כ"א לכבוד שמו ית' ויתי' ומייחד מעשיו וכחותיו בהוי"ה אמיתית זהו בחי' ייחוד הוי"ה אלהי"ם. וכשהאדם מקבל עליו עמ"ש וממליך הבורא ב"ה וב"ש ע"כ איבריו ועביד ליה דירה נאה בליביה. ובאיברין דילי' לשמור פיו ולשונו מלדבר דברי הבאי ועתק ח"ו כ"א תמיד יהגה בתורת ה' זהו בחי' ייחוד הוי"ה אדנ"י. והבן:

בעל הנסים אנו אומרים רבת את ריבם דנת את דינם כו'. גבורים ביד חלשים כו' וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים כו'. והנה מה שאנו אומרים ונותנים שבח והודיה להש"י על גודל הנס הנפלא שעשה עמנו ומסר גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים הוא ראוי ונכון מפני שזהו אינו ע"פ הטבע רק דרך נס ופלא. אבל וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים אין זה פלאי ונסיי כי באמת ראוי ונכון להיות כן שימסרו הטמאים ביד טהורים והרשעים ביד הצדיקים. אכן י"ל כי מן רבת את ריבם כו' עד ביד מעטים מונה והולך חמשה דברים שגמל הש"י חסדו וטובו עמנו. ומן וטמאים כו' עד תשועה גדולה הם ג"כ חמשה דברים. וחמשה דברים ראשונים הם נגד ה' גבורות קדושות ולכך הם נסים ונפלאות גדולים וגבורות גדולות ונוראות מיוצר בראשית. וה' דברים האחרונים הם נגד ה' חסדים. היינו שהם באים מצד החסד כנ"ל שהנס חנוכה הי' בבחי' גבורה שבחסד. כי מתתיהו הכהן שהיה איש חסד עשה גבורה גדולה כזו. והיינו ע"י שנכלל השמאל בהימין. ובזה הגביר כח הימין בעולם. ולזה אנו אומרים בזמירות ליל שבת קודש משוך חסדך ליודעיך אל קנא ונוקם. דהנה יש ה"ח. וה"ג. ה' פעמים ח'. עולה מ"ם. ה' פעמים ס' עולה ש'. ה' פעמים ד'. עולה ך'. שהם אותיות מש"ך חסדך. ה' ח'. היינו כשתכפול ה"פ חסד יהיו אותיות מש"ך. קנא ונוקם ר"ל שיהא החסד בבחי' קנא ונוקם שיהיו הגבורות כלולות בהחסדים. והבן. יש לרמז במליצת חז"ל שאמרו בגמ' ב"מ פ' הזהב איתתך גוצא גחין ולחיש לה שהוא סוד כוונת הדלקת נר חנוכה והמשכיל יבין זה עפ"י מה דאי' בכ' האר"י הק' זלה"ה והשל"ה הק' בסוד מצות נר חנוכה למטה מעשרה טפחים עיי"ש והבן: